

POLAĆ (52) *vb pf*

o jasne; w *inf* -ą- (11), -a- (1); -ą- : -a- *SkarŻyw* (2:1); w *praet i con* -ą- (18), [-a-]; w *fut e jasne*, w 2 *sg imp* *pochylone*.

inf *polać* (17). ◇ *fut* 2 *sg* *polejesz* (3). ◇ 3 *sg* *poleje* (1). ◇ *praet* 2 *sg m* -ś *polął* (2). ◇ 3 *sg m* *polął* (9). *f* *poląła* (2). [n *poląło*.] ◇ 3 *pl m pers* *poláli* (2). ◇ *imp* 2 *sg* *poléj* (9); -éj (3), -(e)j (6). ◇ 3 *sg* *niech poleje* (1). ◇ *con* 3 *sg m* *by polął* (2). ◇ *con praet* 3 *sg n* *by było poląło* (1). ◇ *part praet act* *poląwszy* (3); -ąwszy (1), -awszy (1) *SkarŻyw* (1:1), -(a)wszy (1).

Sł stp notuje, Cn s.v. puszcza wodę, urynę, Linde bez cytatu.

1. *Pokropić, nalać po wierzchu; fundere Vulg, PolAnt; rigare Vulg; aspergere, effundere PolAnt; conspergere, madefacere, profundere Mącz; infundere a. superfundere aquam, perfundere, tangere aspergine, tingere aqua Calag [w tym: kogo (7), co (= na co) (42)] (50) : Calag 65a; Tedy Chryzostom S. wziął wodę [święconą]/ y prosił aby ją krzyżem S. Biskup Fláuian poświęcił. Co gdy uczynił: polął chorą/ y wnet zleczoną była. *SkarŻyw* 86; Tedy ná onego Kápłaná [...] puścił się wiátr duchá S. y rostopniało łerce ná dobrodziejstwá y łádkę onę/ którą czyni nám v ołtárzá/ y poćiekłj takie wody z oczu iego/ iłz księgi y korporał polał *SkarŻyw* 580, 35; A iegli co ma pomoc duży oycá twégo/ Gdy ná iego mogile zárzną co żywégo: Onóz dofyć tłuftégo bydlá w polu chodzi: W téy krwi/ gdy grób poleiefz/ niech twa nogá brodzi. *GórnTroas* 25.*

polać czym (12): wezmi tey rózey [...]/ á *polać* ją winem y rożaną wodką, aby rozmięknęła *FalZioł* V 92, V 92; *BielKom* E8; Dobrze też y to ná párzenie/ gdy rdzawe żelázo rospálifz/ a othem ie poleiefz/ onę páre w się puściłz/ ogárnąwszy podółkiem. *SienLek* 116v, 159v; Tedy kazał [czarownik] *polać* Iulianá S. vryną/ aby czáry od nie^{go} odefzły/ ále oná vrná/ w wonną się wodkę obrociła gdj była ná S. wjlana. *SkarŻyw* 179; A ná koniec namázawszy go miodem/ y tłuftą polewką *polaw*szy/ w kofzu wzgoré záwiesili/ płzczołom go/ offom/ y robáctwu rozmáitemu do káfanía y łczypanía podáiac. *SkarŻyw* 274. *Cf Zwroty*.

W porównaniach (2): Pomni [...]/ Aby cie nie vwdziły/ Słowá ludzi grubych z brzuchy/ Co im ná twarz lecą muchy/ Y zdycháią od ich páry/ Iakoby ie *polać* wáry *BielKom* E8; Redundavit sanguine forum. Pełny krwi był rinek/ yákoby yi krwią *polać*. *Mącz* 502d.

W charakterystycznych połączeniach: polać chorego (chorą) (2), głowę (2), grob (2), kamienie (2), księgi i korporał, lice, list (2), muchy, nogi (2), oczy, ołtarz, sierszenie, twarz, ziemię (2), żelazo; polać gorzałką, octem., oliwą, polewką (tłuftą) (2), sokiem ślazowym, uryną, wary, winem i rożaną wodką.

Zwroty: »krwią *polać*« (2): *Mącz* 502d; Tá [Poliksena] kiedy zá żywotá nie mogła bydlá/ Popiół ze mnie zołtály/ niechay ją ma łwoią: Syn mój Neoptolemus/ niech łie to ták dzieie/ Aby ją ściął/ á grób mój krwią iéy niech poleie. *GórnTroas* 18.

»*polać* z wierzchu [czym]« (1): Rzekł Anyól/ polož mięfo y chleb ná łkále/ á poley zwierzchu polewką. *BielKron* 50.

»wodą *polać*« (2): A óciec [...] vpadł/ zá nią ná ziemię iáko vmárły/ alz wodą twarz iego Agápius *polać* musiał. *SkarŻyw* 15, 86.

Szereg: »*polać*, (albo, i) *skropić* (a. *pokropić*)« [szyk 2:1] (3): Y poštáwił Iakob znák ná onem mieyfcu gdzie Bog mówił z niem/ á znák on był kámienny/ y *pokropił* go winem y *polać* oliwą

[*libavit super eum libamem et effudit super eum oleum*]. *BibRadz Gen 35/14*; Profundere terram, Polać ziemię albo skropić. *Mącz 140a, 203c*.

Przen [w tym: czym (12)] (13) :

W porównaniu (1): ále ná prawdziwey chrześciańskiey ApóstolŃskiey/ świętey/ [...] wierze/ iáko ná dobrej roli/ którą ták wiele tylięcy Męczennikow krwią swoią iáko dżdżem iákim polali/ á ciałem swoim [...] dobrze vgnoiłi/ dobre vczynki rość muŃzą. *ReszList 154*.

Zwroty: »krwią swoją (a. męczeństwa swego) polać« [*w tym: za co (1)*] = *zginąć, ponieść śmierć za coś (2)*: Nie dziwiuie się/ iŃz ták mocno ŃtoiŃz/ przeŃławna Stolica RzymŃka: poniewaŃ twoie fundámenty ták drogá Krwią we krwi baránká oŃadzone Ńá. [...] Ciebie Piotr y Páweł we krwi Twoiey Ńzczepił: ciebie trzydzieŃci y trzy po nich w Ńtępuiący PapieŃze krwią męczeństwá swego/ zá náukę ApóstolŃką polali *SkarJedn 395; ReszList 154*.

»świat krwią polać« = *dokonać krwawego podboju świata (1)*: Odpowiedział [*Dyjomedes*]/ iac iedno żywności Ńzukam ná morzu/ áleś ty [*Aleksandrze*] iuŃ wŃzytek Ńwiat krwią polał/ y ielŃcze morze chceŃz pokrwáwić *BielKron 126*.

a) O ofierze krzyŃowej Chrystusa (2) :

Zwrot: »krwią polać« (2): *ArtKanc 116v*; DługoŃ mi Oycze/ Ńwe wŃzy chceŃz Ńtáwić Od lutoŃci zámknione/ Co cię przywiodłá nas od złego zbáwić/ A członki vświęcone Drogá krwią polać/ w Ńmierć z háńbá dáć one? *GrabowSet E2*.

Szereg: »polać i poŃświęcić« (1): Ach tá Winnicá potym ciernia námnoŃzyłá/ [...] Tę odrzuciwŃszy, y zásięŃ inná náŃadził/ krwią Syná swego Iezu KryŃtá polał y poŃświęcił *ArtKanc 116v*.

b) Zapłakać, oplakać (8) : Day mi trocheŃ łez bych polać mogł nogi twoie/ o Ńtudnico miłóŃierdzia *SkarKaz 161b*.

Zwrot: »łzami polać« [*w tym: lice (1), oczy (1)*] = *zapłakać nad kimś, oplakać coś; wzruszyć się; lacrimis rigare Vulg; conspergere lachrymis Mącz [szyk zmienny] (7): GliczKsiaŃz C2v; Leop Luc 7/44; Conspergere lachrymis aliquem, Vpłákáć Ńie nad kim/ łzami go polać. Mącz 404a, 189a; Y głęboke weŃtchnie do Pána Bogá/ łzami oczy Ńwoie poláwŃszy SkarŃzyw 151, 225; WujNT Luc 7/44*.

Szereg: »polać i utrzeć (a. otrzeć)« = *rigare et tergere Vulg (2)*: rzekł Symonowi: WidziŃz tę niewiáŃtę? WŃŃedłem do domu twego/ nie dałeś wody nogam moim: á tá łzami polála nogi moię/ y włóŃami Ńwymy vtárlá *Leop Luc 7/44; WujNT Luc 7/44*.

α. O ceremoniach religijnych w judaizmie Starego Testamentu [czym] (6) : *Leop Lev 2/6*; TemŃe teŃ Oleiem pomázania polał głowę Aaronowę/ á pomázawŃszy poŃświęcił go. *BibRadz Lev 8/12*; A gdy Ńię ofiará Ńpaliłá/ á oŃtatek wody pozostáło/ tedy NeemiaŃz roŃkazał iá polać kámiennie wietŃtze. *BibRadz 2.Mach 1/31; BudBib 2.Mach 1/31*.

Zwroty: »siedmkroć polać« (1): *BibRadz Lev 8/11 cf Szereg*.

»polać z wierzchu« (1): y poleie iá [*ofiarę*] z wierzchu [*fundetque super eam*] oleiem/ y włóŃy kádzidło/ á przynieŃie do Ńynow Aaroná káplaná *Leop Lev 2/1*.

Szereg: »polać i pomazać« (1): Potym Ńiedrn kroć polał iem ołtarz/ y pomázał gi [*aspersit ex illo ...et unxit altare*] ze wŃzytkiem naczyniem iego *BibRadz Lev 8/11*.

β. O zabiegach leczniczych [czym] (3) : day mu [koniowi] wybrać ono mieścce do żywého/ iż ropę otworzy/ poléyże oleiem gorącym *SienLek* 177v, 177v.

Zwrot: »polać wodą« (1): odehymi koniowi podkowę poléyże mu podełzwe żimną wodą/ tám day kowalowi otworzyć róg/ przełrugawły/ á ropę wyćifnawły/ łoim kozłowym záłkwarczyć. *SienLek* 177v.

a. Lejąc, pokryć cieczą, zalać (8) : *FalZioł* II 2a; tho wśyftko miałko vtłukły/ zámocz w wodkę rożaną/ á połtaw ná łłońcu aż wyłchnie ná miednicy/ y poley to záś znowu/ á do trzech rázow day wyłchnąć *SienLek* 69v.

polać czego czym (1): Deuteria - Winno podleifze, ktore prałsuią polawłzij wodą winnich słodzin. *Calep* 316b.

polać co [= czym] na co (1): Wezmi roiowniku, ruty domowey/ kokornaku/ kołzyfzczka/ [...] fthłucz ie w móždzerzu/ á pothym poley na nie nie barzo wiele wodki rożaney, potym wytłocz przez chuftę *FalZioł* II 20c.

polać czym (5): thedy takowe zioła s liekać á warem ie polać/ [...] zakryć to dobrze/ á niechay tak łtogi łtą wodą przez kielko dni/ ána każdy dzień zamiełzac albo włthrzáfnąć raz albo dwa *FalZioł* II 2a; Tako gi [czosnku] odebrawły y odwarzywły dobrze, day do niego kminu/ anyżu/ kopru/ łzafranu/ zwierciawły: rołpuć ocztem/ á chczelzi te⁸⁰ przywarzyć: moželz/ á pothym moželz ony riby polać tym/ albo ołobno na przyftawkę nalać *FalZioł* IV 46b, I 3c, V 68v. *Cf* **polać czego czym.**

2. Płynąc pokryć, zalać [[kogo], co] (2) : otworzyli piwnicę: y nálezi naczynia/ w ktore był potrołze winá wlał/ pełne: y iufz zplywáło/ y wierchemby było wśyftkę ziemię polało/ by był iefzcze Biłkup przyść omiełzkáł. *SkarŻyw* 497; [Sadzawka w dworze, jest groblej o półtora staj wkoło, ale wody w sobie ma trochę, nie polała gruntu do połowice tej roboty *LustrWpol* II 55; Stądże tak nawalnie [woda] przypadała, że przez wszytkie groble przelawszy [...] równinę polała *StryjPoczqt* 46; Bo gdy ie [dzieci złożone na ofiarę] ná tym mieyfcu położyli gdzie odchodzące morze przyftąpić/ y zátopić ie miało: [...] Tedy morze na modlitwę świętego/ trochę poláwłzy dziatki one/ wzgorę połzło: y żadney im łzkody nieczyniło. *SkarŻyw* 228].

polać czym (1): [Widziáło mi fie [we śnie]/ iż w pośrzedku mego łádu wyniknęło źrzodło/ od ktorego thák wiele łtrumieniow pochodziło iż wśyftek ład wodą poláło. *HistPonc* E8.] *Cf* **Zwrot.**

Zwrot: »polać powodzią« = *spowodować zalanie* (1): Neptun rozgniewáł fie [na niewiasty] y poláł powodzią wśyftkę krainę Atteńfką *BielKron* 27.

Synonimy: 1. pokropić, pomokrzyć, skropić, zmoczyć.

Formacje współrdzenne cf LAĆ.

Cf 1. **POLANIE, POLANY**